

Seksuell utnyttelse og overgrep av barn på internett: Gjennomgang av norsk rettspraksis

Sammendrag

I løpet av de siste årene har saker om seksuell utnyttelse av barn på nett, begått av norske overgripere, fått stor oppmerksomhet i offentligheten. Aldri før har det vært så lett for overgripere å komme i kontakt med barn på nett. Samtidig sliter politi, myndigheter og rettssystemet med å holde tritt med teknologiske utviklinger på dette området. I løpet av de siste årene har det vært en dramatisk økning i antall rapporterte saker relatert til seksuell utnyttelse og overgrep av barn på internett (OCSEA)¹ i Norge. Denne økningen ser ut til å være grunnet flere faktorer: økt tilgang på internett for både overgripere og ofre; økt bevissthet og dermed en større vilje til å rapportere saker der det er en mistanke om overgrep; lovendringer; samt politiaksjoner som kan avdekke betydelige mengder overgrepssaker. I Norge anses OCSEA som et alvorlig samfunnsproblem. Politi, myndigheter, academia og sivilt samfunn har et betydelig fokus på disse sakene og problemene.

Denne rapporten adresserer behovet for å jobbe på tvers av landegrenser for å identifisere gode eksempler på progressiv lovgivning som gjelder OCSEA, samt anvendelse av lovverk og rettspraksis på dette området. Rapporten fokuserer spesielt på rettspraksis som kan være av interesse for samarbeidspartnere i andre land.

Forfatterne har gjennomgått 223 saker som endte med domfellelser. Dommene omhandler seksuell utnyttelse og overgrep av barn på nett (OCSEA), herunder seksuell utpressing, grooming, befatning med overgrepsmateriale, livestreamede overgrep og seksuell utnyttelse av barn i utlandet. OCSEA omfatter alle former for seksuell utnyttelse og overgrep av et barn utført direkte på nettet eller tilrettelagt, helt eller delvis, av det digitale miljøet.² I Norge brukes ofte begrepet 'nettovergrep'.

Tre hovedtyper av OCSEA ble identifisert i denne rapporten:

1. Live nettbasert seksuell utnyttelse og overgrep: begått utelukkende på nett, uten et offline/fysisk møte, også når lovbruddet blir begått internasjonalt, for eksempel ved at ofrene er i et annet land enn seksualforbryteren. I denne definisjonen inkluderer vi livestreaming av overgrep, grooming og seksuell utpressing av barn hvor ingen offline møter mellom offer og overgriper har funnet sted.

Live nettbasert seksuelt misbruk av barn er delt i to kategorier: en der ofrene er i Norge og en der ofrene er i utlandet.

¹ Forkortet fra engelsk: Online Child Sexual Exploitation and Abuse (OCSEA)

² 'Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse', Vedtatt av tverretattlig arbeidsgruppe i Luxembourg, 28 Januar, 2016 (heretter 'Luxembourg Retningslinjene'), s.27, <http://luxembourgguidelines.org/english-version/>

2. Overgrepsmateriale (CSAM³): Det er ofte betydelige overlapp mellom live nettbaserte seksuelle overgrep og overgrepsmateriale, siden førstnevnte ofte også blir til sistnevnte, for eksempel ved at live overgrep blir spilt inn og deretter spredt som overgrepsmateriale.

Overgrepsmateriale (CSAM) kan deles inn i to kategorier: en der materialet fremstiller ekte barn, og en annen der materialet er fiktivt, og representerer ikke-eksisterende barn. Dette er for å belyse hvordan norske domstoler har dømt i saker med disse to ulike typene overgrepsmateriale.

3. Online og offline seksuelt misbruk av barn, som er delvis begått på nett eller lagt til rette over nett, med en offline komponent. Herunder inkluderer vi grooming av barn med seksuelle hensikter der et offline møte har funnet sted.

Konklusjonene i denne rapporten indikerer at norske overgripere bruker internett- og medieteknologi på mange ulike måter for å skaffe seg tilgang til, forgripe seg på og utnytte barn. Noen bruker eksisterende overgrepsmateriale tilgjengelig på nett, noen bedriver seksualisert chatting som beskriver seksuelle overgrep av barn, andre bruker medieteknologi og internett til å opprette kontakt med og utnytte barn og unge til å produsere seksualisert materiale. Noe av dette materialet blir brukt til å manipulere og utnytte andre barn på nett, eller delt med andre nettovergripere.

Barneofrene

- Gjennomgangen av rettspraksis viser et fravær av ofre i dommene som omhandler nedlastning, bruk av- eller deling av overgrepsmateriale (CSAM), der det ikke har vært noen kontakt mellom ofre og overgripere. I disse sakene har ingen barneofre blitt identifisert, hvilket innebærer at ofrene ikke får tilgang til rettsmidler og realisert sine rettigheter til beskyttelse og bistand før, under og etter rettsaken.
- Vi ser en tendens til at mer alvorlige former for overgrep og vold blir fremstilt i overgrepsmateriale (CSAM) (der ofrene ikke blir identifisert), og at slike typer overgrep blir begått mot veldig unge barn. Dette gjenspeiles i internasjonale funn fra Interpol og ECPAT International.
- Alle barn er i utgangspunktet sårbare for disse formene for kriminalitet. OCSEA-saker indikerer at overgrep ofte er målrettet mot spesielt sårbare barn. Men sakene fra domstolene illustrerer også at hvilket som helst barn kan bli gjort sårbar gjennom gjerningspersonens manipulering og truende atferd.
- Disse bruddene på barns rettigheter er blant de verste formene for vold mot barn. Barneofre av OCSEA føler ofte skam og skyldfølelse grunnet kontakten de har hatt med gjerningspersonene, og fordi de har sendt seksualiserte bilder. Dette er til stor hindring for å rapportere dette til politiet og be om hjelp.
- OCSEA-ofre sliter veldig på grunn av misbruket. De opplever ofte frykt og alvorlig angst for at bildene deres vil bli spredt på nett og for at noen de kjenner kommer til å se

³ Forkortelse fra engelsk: Child Sexual Abuse Material (CSAM)

bildene. Noen sliter også med PTSD, depresjon, angst som hemmer dem i hverdagen, søvnproblemer, stoffmisbruk, tilbaketrukkethet, isolasjon og selvskading. Mange har hatt problemer med å innfri skoleforpliktelser, og prestasjonene til de som har klart å bli værende i skolen har ofte blitt svært påvirket av det de har vært gjennom. Mange får også problemer med sosiale relasjoner. De beskriver følelsen av å ikke kunne stole på andre (spesielt menn), og de sliter med å etablere nære romantiske og seksuelle relasjoner senere i livet. Andre sliter med fysiske lidelser, som for eksempel hårtap, oppkast og magesmerter.

Forbrytelsene

- Rapporten kom fram til at blant de 1336 identifiserte ofrene av seksuell utnyttelse og misbruk på nett (OCSEA) hadde 1313 barn vært i kontakt med overgriperen direkte eller med en medskyldig.
- I saker der overgriperen har hatt tilgang på overgrepsmateriale (CSAM) på nett, (uten noen kontakt med barna på forhånd) var det ingen identifiserte ofre. I en av sakene var overgriperen i besittelse av flere millioner bilder av overgrepsmateriale.
- For å overtale og lokke barn til å sende seksualisert materiale gir overgriperne seg ofte ut for å være barn eller ungdommer og misbruker deres interesse for å utforske sin egen seksualitet og identitet på nett.
- Ti av sakene involverte hovedsakelig skriftlige beskrivelser av fiktive overgrep av barn (i form av chatter), andre saker omhandlet besittelse og deling av fiktive bilder av overgrep av barn, for eksempel tegninger eller tegneserier som avbilder overgrep av barn, samt besittelse av barnesexdukker.

Seksualforbryterne

- I sakene gjennomgått i denne rapporten var det totalt 223 mannlige og 10 kvinnelige seksualforbrytere. Alle kvinnene, med unntak av én, begikk lovbruddene sammen med en eller flere menn. Kvinnelige seksualforbrytere var typisk 'hjelpere' eller var selv under tvang av en mannlig overgriper. I en sak så det ut til at kvinnen handlet på egenhånd. Hun ble dømt for fiktiv chatting om å misbruke sin egen datter.
- Overgriperne kan være hvem som helst. Noen har betrodde stillinger i samfunnet, slik som politi, politikere og dommere. Noen bruker arbeidsplassen og tilhørende utstyr når de begår denne typen lovbrudd. I en av sakene hadde en 67 år gammel dommer lastet ned og lagret 3600 bilder og 1300 videoer med alvorlig seksuelt misbruk av barn på sitt kontor i tingretten.
- Noen overgripere misbruker sine posisjoner som lærere, barnehageansatte, helsepersonell, trenere og ungdomsledere for å få tilgang til barn. I disse sakene bruker overgriperne ofte internett og smarttelefon teknologi for å opprettholde makt over ofrene.

- Mange dømte overgripere er menn i prekære livssituasjoner: de sliter med diverse fysiske, psykiske eller sosiale lidelser, arbeidsløshet og har vanskelig for å etablere langvarige sosiale forhold. Disse faktorene kan øke faren for gjentakelse av lovbruddene, og gjør rehabiliteringen vanskelig.
- Funnene fra de gjennomgåtte dommene antyder at identifisering av forbrytelser relatert til overgrepsmateriale ofte også vil avdekke fysiske overgrep av barn.
- Få overgripere viser (i dommene) at de angres på handlingene de har begått, og mange har tidligere blitt funnet skyldig i å ha begått lignende lovbrudd.

Lovgivning

- Den nye Straffeloven trådte i kraft oktober 2015, og innebærer en styrking av beskyttelse av barn mot seksuelt misbruk, blant annet ved å introdusere ulike former for seksualforbrytelser mot barn.
- Straffeloven er teknologinøytral og tar høyde for at seksualforbrytelser ikke må ha blitt begått fysisk av overgriperen. Hvis overgriperen får et offer til å utføre seksuelle handlinger med seg selv er dette også et overgrep.
- OCSEA-overgrep er definert som seksuallovbrudd i den norske straffeloven, inkludert overgrep som omfatter fiktive fremstillinger av overgrep av barn eller som seksualiserer barn. Dette inkluderer skriftlige fremstillinger, animasjoner og sexdukker som er laget for å etterligne barn.
- I norsk rettspraksis (fra Straffeloven 2005) blir §300 og §299 tolket dithen at definisjonen av voldtekt (som ellers refererer til et fysisk overgrep) regnes som anvendelig også hvis offeret har blitt presset, truet eller lurt til å utføre seksuelle handlinger med seg selv over internett eller medieteknologi. I en av sakene ble overgriperen funnet skyldig i 135 voldtekter over internett.
- Overgripere kan bli dømt for forsøk på å begå seksualforbrytelser på nett. Hvis alle handlingene for å definere det som et lovbrudd er utført av overgriperen kan han eller hun bli straffet.
- Norsk lov mangler et krav til sosiale plattformer og teknologiselskaper om å beskytte sine unge brukere, samt forebygge og reagere på seksuell utnyttelse av barn.

Urovekkende trender

- I flere av de gjennomgåtte dommene har overgripere utnyttet tenåringer ved å tilby dem sigaretter og alkohol, og bedt om seksuelle tjenester, som kyssing, onanering og andre seksuelle handlinger. Nettovergripere har også bedt om seksualisert innhold, for eksempel bilder eller videoer tatt av barn, i bytte mot spill valuta, alkohol, sigaretter og penger.

- Politietterforskere har identifisert en bekymringsverdig trend som indikerer at de mest alvorlige tilfellene av misbruk og vold mot barn, avbildet i overgrepsmateriale og livestreaming, ser ut til å være begått mot veldig små barn.⁴
- Blant sakene vi har gjennomgått, så vi at overgriperne bruker barnas egne spillplattformer for å få tilgang til og utnytte ofrene. Dette inkluderer spillplattformer hvor målgruppen er de yngste brukere.

Konklusjoner og anbefalinger

FNs Barnekonvensjon krever at Norge treffer 'alle egnede lovgivningsmessige, administrative og andre tiltak for å gjennomføre de rettigheter som anerkjennes i denne konvensjonen'.⁵ I løpet av de siste årene har det vært en dramatisk økning i rapporterte tilfeller av ulike former for seksuell utnyttelse og overgrep av barn på nettet (OCSEA), begått i Norge. Anerkjennelsen av OCSEA som et økende sosialt problem har ført til betydelig innsats fra lovgiver, politi, sivilt samfunn og akademia for å takle denne utfordringen til barnets rett til å bli beskyttet mot alle former for vold.

Forfatterne av denne rapporten har gjennomgått og analysert 223 rettsavgjørelser som førte til domfellelser for seksuell utnyttelse og overgrep av barn på nett (OCSEA). Analysen viser at det norske rettssystemet tar OCSEA-lovbrudd alvorlig og er klar over den enorme belastningen for barneofre. Gjennom ny rettspraksis om OCSEA bidrar norske domstoler til krystallisering av internasjonale rettslige definisjoner knyttet til seksuell utnyttelse og seksuelt misbruk av barn, som i økende grad begås på nettet. Det er forfatternes håp at norsk rettspraksis kan tjene som eksempel for andre rettssystemer.

Samtidig har den nåværende rapporten identifisert en rekke utfordringer i slike saker. Disse utfordringene må håndteres for å sikre at Norge fortsetter å implementere barns rettigheter som beskrevet i FNs barnekonvensjon og garanterer at ethvert barn kan dra nytte av retten til å bli beskyttet mot alle former for vold.

Forfatterne anerkjenner en rekke gode tiltak i Norge, inkludert politiets tjeneste for rapportering av saker som gjelder seksuell utnyttelse av barn på nett;⁶ ulike informasjons- og utdanningsressurser, særlig for tenåringer;⁷ arbeidet til det norske 'Safer Internet Center',⁸ Hjelpelinjene *Kors på Halsen* drevet av Røde Kors⁹ og "Alarmtelefonen" 116 111¹⁰, samt arbeid støttet av virksomheter som Google og Telenor.

⁴ Se f.eks. LB-2017-13042. Lignende trend er beskrevet i internasjonale studier (INTERPOL og ECPAT International).

⁵ Convention on the Rights of the Child, article 4.

⁶ [Seksuell utnyttelse av barn på internett – Politiet.no](https://www.politi.no/nyheter/2017/06/seksuell-utnyttelse-av-barn-pa-internett)

⁷ [Nettvett og sosiale medier \(ung.no\)](https://www.ung.no/nettvett).

⁸ [Norwegian Safer Internet Centre | Medietilsynet](https://www.saferinternetcenter.no/).

⁹ [Kors På Halsen - Hjem \(rodekors.no\)](https://www.rodekors.no/kors-pa-halsen).

¹⁰ <https://www.116111.no/>

Følgende liste over anbefalinger har som mål å bidra til en konstruktiv diskusjon om OCSEA i Norge og i andre land. For å gjøre det lettere å lese har anbefalingene blitt oppført i avsnitt som refererer til de forskjellige kapitlene i denne rapporten.

Lovgivning og politikk (kapittel 1)

Rapporten fant at ny lovgivning og politikk om (direkte eller indirekte) seksualforbrytelser mot barn ikke alltid har gjennomgått en formell prosess for å vurdere potensiell innvirkning på barns rettigheter. For å sikre at nasjonal lovgivning og politikk respekterer barnekonvensjonen, har FNs barnekomité i sin generelle kommentar nr. 5 fastsatt at konsekvensanalyser av barn må bygges inn i prosesser på alle nivåer. Slike konsekvensanalyser av barn bør vurdere virkningen av enhver foreslått lov, politikk eller budsjettmessig tildeling som berører barn og deres menneskerettigheter.

Anbefaling 1: Norge bør benytte seg av **konsekvensanalyser** av **barns rettigheter** når de utvikler ny lovgivning og politikk for å sikre at rettighetene i FNs Barnekonvensjon har blitt respektert, og at barnets beste er et primært hensyn.¹¹

Anbefaling 2: Lovgivningen bør **regelmessig gjennomgås** og oppdateres for å sikre at den er forenlig med rettighetene i barnekonvensjonen og tilleggsprotokollen til barnekonvensjonen om salg av barn, barneprositusjon og barnepornografi (OPSC) og at de fortsatt er relevante i forhold til teknologiske fremskritt og utviklingen i barns nettbruk og beskyttelsesbehov.¹² I denne forbindelse anbefaler ECPAT Norge spesielt at:

- i. Straffeloven bringes helt i tråd med OPSC, blant annet ved å sikre at den eksplisitt forbyr salg av barn.
- ii. Tatt i betraktning at OCSEA forbrytelser er mulig gjennom plattformer og teknologier eid av private virksomheter:
 - Vedta spesifikk lovgivning om bedrifters ansvar og forpliktelse til å foreta aktsomhetsvurderinger ifht innvirkning på barns rettigheter. Slik lovgivning bør spesifisere forpliktelsene til internettleverandører i forhold til overgrepsmateriale, inkludert deling, lagring og distribusjon av slikt materiale, samt forpliktelser til å aktivt forebygge grooming, seksuelle overgrep og seksuell utpressing på deres plattformer;
 - Lovgivningen bør inneholde et krav om at internettleverandører i Norge skal rapportere mistenkte tilfeller av OCSEA til politiet.¹³

¹¹ CRC/GC/2003/5, para. 45 and CRC/C/GC/25, para. 24.

¹² CRC/C/GC/25, para. 24.

¹³ Et eksempel på dette er den amerikanske lovgivningen som krever at alle internettleverandører skal rapportere mistenkte tilfeller av OCSEA. Dette genererer millioner av saker hvert år som behandles av NCMEC. Mange av disse sakene blir deretter gjort oppmerksom på det norske politiet. Se: 18 US Code , seksjon 2258 A: Rapporteringskrav fra leverandører, funnet på: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/2258A>

Anbefaling 3: ECPAT Norge anbefaler at norsk politikk og strategi for å adressere seksuell utnyttelse og overgrep mot barn på nettet:

- i. Inkluderer alle former for seksuell utnyttelse og overgrep av barn på nettet (OCSEA).
- ii. Er informert av stemmene og erfaringene til overleverne av OCSEA; politiske tiltak bør være basert på barns rettigheter og ha en offer-sentrisk tilnærming.
- iii. Norge er en del av den globale WeProtect Alliansen for barns beskyttelse mot seksuell utnyttelse og overgrep på nettet.¹⁴ 'National Model Response' gir et rammeverk for norske myndigheter, næringsliv og sivilsamfunn til å samarbeide og bør danne grunnlaget for den forventede nye norske strategien som utarbeides av Justis- og beredskapsdepartementet.

Ulike former for seksuell utnyttelse og overgrep (kapittel 2)

Saksgjennomgangen har avdekket at seksualforbrytere i Norge utfører forskjellige former for utnyttelse mot barn i Norge så vel som i utlandet. Analysen har også fremhevet den alvorlige karakteren av disse lovbruddene, som også inkluderer ulike former for betaling som tilbys barn mot seksuelle tjenester over nettet. Gjennomgangen av sakene avslørte også grove former for overgrep og vold mot barn.

Anbefaling 4: Analysen av rettspraksis viste at § 309 i straffeloven 2005 om kjøp av seksuelle tjenester fra en mindreårig sjelden blir brukt i OCSEA-saker. Dette til tross for at mange av OCSEA-sakene som ble gjennomgått, inkluderte aspekter av kjøp av seksuelle tjenester fra barn gjennom ulike former for betaling. ECPAT Norge anbefaler derfor at rettspraksis bringes i tråd med OPSC, som anerkjenner alvorret av slike lovbrudd.

- i. Straffeloven § 309 bør brukes som en skjerpende faktor og / eller kumulativt lovbrudd i tilfeller der lovbytere har forsøkt å, så vel som overtrådt bestemmelsen om å kjøpe seksuelle tjenester fra en person under 18 år.
- ii. Med tanke på den alvorlige karakteren av slike lovbrudd,¹⁵ bør strafferammen for å kjøpe seksuelle tjenester fra et barn (i henhold til straffelovens paragraf 309) økes opp til 6 år.

Anbefaling 5: Tatt i betraktning at mange av handlingene og bildematerialet i sakene som ble gjennomgått i denne studien inkluderte grove former for vold og grusomme, nedverdiggende og ydmykende former for overgrep, (som muligens også kan karakteriseres som tortur mot barn), samt at disse er rettet mot veldig små barn, bør norsk lov og praksis sikre:

- i. At strafferammen i straffeloven § 311 økes opp til 6 år slik som i Sverige og Danmark.

¹⁴ 'Regjering og rettshåndhevelse kan ikke takle denne forbrytelsen uten bred støtte og engasjement. Det er bare gjennom å jobbe som en bred koalisjon med privat sektor og det sivile samfunn som vi kan sikre at alle barn er trygge mot seksuell utnyttelse og misbruk på nettet. Se [vår allianse - WePROTECT Global Alliance](#)

¹⁵ Se Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttelse og seksuelt misbruk (Lanzarote-konvensjonen), artikkel 27 - Sanksjoner og tiltak 1. 'Hver part skal treffe de nødvendige lovgivningsmessige eller andre tiltak for å sikre at lovbruddene etablert i i samsvar med denne konvensjonen kan straffes med effektive, forholdsmessige og avskrekkende sanksjoner, med tanke på deres alvor.'

- ii. At de høyeste straffene blir anvendt i tilfeller der lovbrutere blir funnet ansvarlige for slike handlinger.

Barneofre (kapittel 3)

Anbefaling 6: Funnene i denne studien har belyst den alvorlige og skadelige karakteren av OCSEA-lovbrudd, og pekte også på den store risikoen for sekundær traumatisering av ofre gjennom hele rettsprosessen. Alle barneofre har rett til barnesensitiv bistand i barnevennlige miljøer gjennom hele rettsprosessen for å minimere risikoen for sekundær traumatisering. ECPAT Norge gir derfor følgende anbefalinger:

- i. Sikre at ofre fra 16 år og oppover i kontakt med rettssystemet nyter godt av de samme prosessuelle garantiene som barn under 16 år, inkludert muligheten til å avlegge forklaring i et barnevennlig miljø, slik som på Barnehusene.
- ii. Det er 11 Barnehus i Norge, og disse er for det meste plassert i tettbygde strøk. Det er derfor en risiko for at barn utenfor byene ikke får tilgang til disse tjenestene. Alle barn som er ofre for seksuell utnyttelse og overgrep fram til fylte 18 år, bør ha tilbud om barnesensitive og helhetlige tjenester på Barnehusene. For å sikre at alle barn kan dra nytte av disse bør det vurderes å etablere barnehus over hele landet.

Anbefaling 7: Rettspraksisanalysen for denne studien avdekket hvor lett det er for norske overgripere å få tilgang til barn hvor som helst, over hele Norge, men også i utlandet. Ofre i utlandet befinner seg ofte i ekstremt sårbare situasjoner. Nødvendige lovendringer bør foretas slik at saker som blir behandlet av en norsk domstol, sørger for at:

- i. OCSEA-ofre i utlandet får tilgang til effektive rettsmidler, inkludert de samme former for kompensasjon som ofre i Norge.
- ii. Egnede prosedyrer og rutiner er etablert for betaling av erstatning til ofre som befinner seg i utlandet. Disse prosedyrene bør omfatte samarbeid med relevante myndigheter og / eller ideelle organisasjoner for å sikre at barnet blir tatt ut av overgrepssituasjonen og får tilgang til barnevennlig psykisk og fysisk rehabilitering, samt oppfølging til sosial reintegrering. Det er også viktig å sikre at den økonomiske kompensasjonen ikke blir tilgjengelig for de som har medvirket til utnyttelsen.
- iii. Gjennom internasjonalt utviklingsamarbeid bør Norge arbeide for å forebygge seksuell utnyttelse av barn, styrke barns beskyttelse og fremme 'one-stop' sentre (barnehus) som gir tverrfaglig og barnesensitiv bistand og helhetlige tjenester til barneofre i samarbeidsland, samt i destinasjonslandene til norske overgripere.¹⁶

Anbefaling 8: Sakene som ble gjennomgått i denne studien indikerte at barn som er ofre for seksuell utnyttelse og overgrep på nettet ofte er spesielt sårbare og opplever flere former for

¹⁶ ECPAT Norge (2018), op.cit.

overgrep og omsorgssvikt.¹⁷ ECPAT Norge anbefaler ytterligere forskning som fokuserer på hvordan man kan beskytte spesielt utsatte barn og unge. Dette kan omfatte funksjonshemmede barn, barn i spesialisert eller institusjonell omsorg og LHBTI- barn. Slik forskning bør integrere deltakende metoder der barn og unge selv tar en aktiv rolle i forskningen.¹⁸

Seksualforbrytere (kapittel 4)

Anbefaling 9: Som funnene i denne studien har vist, kan OCSEA-lovbrytere være akademikere, sosialarbeidere, lærere, idrettstrenerer, fritidsledere, barnepsykologer, politi, dommere og politikere. I noen tilfeller brukte lovbrytere spesialisert kunnskap om barn for å kunne begå seksuelle overgrep mot dem. I lys av disse funnene anbefaler ECPAT Norge å øke bevisstheten om arbeidsgivernes ansvar, samt å etablere regler og mekanismer for å forhindre at ansatte begår OCSEA-forbrytelser på arbeidsplassen, i forbindelse med forretningsreiser og ved bruk av intranett og IT-utstyr. Dette gjelder både offentlige og private virksomheter.

Anbefaling 10: Funnene i denne studien støtter også tidligere funn om at det er betydelig overlapping mellom online og offline forbrytelser. I tillegg avslørte analysen at mange lovbrytere er gjengangere som kun avslutter de kriminelle handlingene når de er i varetekt. ECPAT Norge anbefaler derfor økt innsats for å identifisere og arrestere OCSEA-lovbrytere, samt flere tiltak for å forhindre tilbakefall.

Anbefaling 11: Gjennomgangen av norske dommer indikerer en økning i antall OCSEA-saker, samt offline overgrep begått av unge mennesker de siste årene. ECPAT Norge understreker derfor behovet for å utvikle alderstilpassede forebyggende tiltak som bevisstgjøring, informasjons- og utdanningsverktøy rettet mot spesielt de yngste barna.

Etterforskning og påtale (kapittel 5)

Denne studien avslørte betydelige hindringer i etterforskningen av OCSEA saker. Funnene viste blant annet at ofre avbildet i overgrepsmateriale (CSAM) som blir sirkulert på nett sjelden blir identifisert. Dermed forblir de uten tilgang til rettsmidler og bistand til rehabilitering og sosial

¹⁷ Se side 46 i denne rapporten. Som en rapport fra We Protect Global Alliance fremhever, kan barn med nedsatt funksjonsevne ha økt sårbarhet for misbruk på nettet på grunn av flere faktorer, inkludert fattigdom, lang tid på nettet, mangel på utdanning og bevissthet, ensomhet og isolasjon. De bemerker at det ofte mislykkes i det globale barnevernssamfunnet å tilstrekkelig beskytte barn med nedsatt funksjonsevne. Se <https://www.weprotect.org/wp-content/uploads/Intelligence-briefing-2021-The-sexual-exploitation-and-abuse-of-disabled-children.pdf>

¹⁸ Forskningen bør utføres i samsvar med retningslinjer for etisk forskning som involverer barn. Se <https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2019/11/Guidelines-for-Ethical-Research-on-Sexual-Exploitation-of-Children-ECPAT-International-2019.pdf>

reintegrering. Med dagens innsats er det begrenset mulighet til å identifisere ofre i saker som involverer besittelse, forbruk eller formidling av allerede produsert overgrepsmateriale (CSAM).

Anbefaling 12: Gjennomgangen av dommer viste at det er behov for å styrke etterforskningen av OCSEA-lovbrudd, spesielt når de er begått mot ofre i utlandet. ECPAT Norge anbefaler:

- i. At Kripos får nødvendige ressurser til å øke innsatsen for å identifisere barneofre i CSAM-saker.
- ii. At alle politidistrikter rapporterer om identifiserte OCSEA-ofre til INTERPOLs International Child Sexual Exploitation (ICSE), slik at begrensede ressurser ikke brukes til å identifisere de samme ofrene igjen. Dette vil gjøre det mulig for spesialiserte etterforskere å utveksle informasjon i mer enn 60 land.¹⁹

Anbefaling 13: Funnene i denne og andre studier i Norge har avdekket at den korte tiden for Internett-leverandørers lagring av IP-adresser er en betydelig hindring for politiets etterforskning av OCSEA saker. ECPAT Norge anbefaler:

- i. For å sikre at politiet har den nødvendige tiden og verktøyene til å identifisere og etterforske OCSEA saker, bør den nye Ecom loven om elektronisk kommunikasjon tillate lagring av IP-adresser i opptil 12 måneder.
- ii. Innsatsen for å fjerne CSAM på nettet bør økes, i samarbeid med internett-leverandører, teknologiselskaper og relevante sivilsamfunnsorganisasjoner.

Anbefaling 14: Dommene i denne studien avdekket at de høyeste straffene sjelden brukes i OCSEA-saker, selv når overgripere har begått hundrevis av alvorlige lovbrudd mot et stort antall barn. Tatt i betraktning den ekstreme alvorlighetsgraden av OCSEA-lovbrudd og den ødeleggende og langvarige innvirkningen på ofrene, anbefaler ECPAT Norge at:

- i. De høyeste straffene brukes når forbrytelser oppfyller kravene i relevante lovbestemmelser.
- ii. Uttalelser om konsekvensene for offeret bør tas i betraktning når passende straffutmåling og erstatning for offeret fastsettes.

¹⁹ Se INTERPOL, International Child Sexual Exploitation Database, <https://www.interpol.int/en/Crimes/Crimes-against-children/International-Child-Sexual-Exploitation-database>